

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

297

Rola podmiotów sektora publicznego, gospodarstw domowych i przedsiębiorstw w kreowaniu i wspieraniu zrównoważonego rozwoju

Redaktorzy naukowi

Jacek Adamek

Teresa Orzeszko

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-334-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Bartosz Bartniczak: Pomoc publiczna jako instrument wspierający ochronę środowiska w Polsce.....	13
Szymon Bryndziak: Wybrane preferencyjne rozwiązania w podatku dochodowym od osób fizycznych a nierówności społeczne.....	23
Dorota Burzyńska: Bariery implementacji koncepcji budżetu zadaniowego w jednostkach samorządu terytorialnego.....	32
Anna Doś: Analiza skłonności mieszkańców województwa śląskiego do ponoszenia kosztów ograniczenia zużycia zasobów naturalnych.....	41
Justyna Dyduch: Wpływ przychodów ze sprzedaży praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia energii na sytuację finansową wybranych przedsiębiorstw	51
Krzysztof Dziadek: Rola ewaluacji w dystrybucji środków pomocowych z Unii Europejskiej.....	62
Aleksandra Ferens: Rachunkowość jako system pomiaru dokonań jednostki gospodarczej w środowisku przyrodniczym.....	72
Joanna Florek, Dorota Czerwińska-Kayzer: Zróżnicowanie kosztów pracy w Polsce i krajach Unii Europejskiej w warunkach zrównoważonego rozwoju.....	83
Katarzyna Goldman: Analiza płynności finansowej z uwzględnieniem strategii dochód–ryzyko.....	92
Wojciech Hasik: Wartość godziwa w kontekście zrównoważonego rozwoju.	102
Beata Iwasieczko: Ład korporacyjny w warunkach zrównoważonego wzrostu a rachunkowość.....	109
Wiesław Janik: Polityka klimatyczna UE jako czynnik kosztotwórczy produkcji energii elektrycznej	118
Angelika Kaczmarczyk: Mała przedsiębiorczość a jednostki samorządu terytorialnego	127
Anna Katola: Rola samorządu terytorialnego w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich.....	136
Dariusz Kielczewski: Zielone zamówienia publiczne jako przejaw działań finansowych sektora publicznego na rzecz zrównoważonego rozwoju	147
Anna Kobialka, Elżbieta Kołodziej: Wpływ polityki podatkowej gmin na rozwój regionu na przykładzie województwa lubelskiego.....	156
Joanna Koczar: Społeczna odpowiedzialność biznesu a rosyjskie społeczeństwo	166

Bożena Kolosowska, Agnieszka Huterska: Wpływ działań społecznie odpowiedzialnych na redukcję kosztów operacyjnych na przykładzie wybranych spółek giełdowych należących do RESPECT Index	176
Dariusz Kotarski: Zrównoważony rozwój uzdrowiska a realizacja funkcji zaspokajania potrzeb zdrowotnych	186
Barbara Kryk: Analiza kosztów i korzyści w ocenie efektywności ekologicznej i społecznej.....	195
Alina Kulczyk-Dynowska: Inwestycje infrastrukturalne Karkonoskiego Parku Narodowego a zrównoważony rozwój obszaru.....	205
Agnieszka Lorek: Finansowanie gospodarki odpadami komunalnymi	215
Dorota Michalak: Zarządzanie ryzykiem pogodowym w przedsiębiorstwach regionu łódzkiego na przykładzie branży budowlanej. Analiza dostępnych instrumentów zabezpieczających.....	224
Monika Myszowska: Nierówności społeczne a ulgi w polskim systemie podatkowym – przykład ulgi na wychowanie dzieci w podatku dochodowym od osób fizycznych	234
Marek Ossowski: Idea ośrodków odpowiedzialności a społeczna odpowiedzialność podmiotów gospodarczych.....	243
Katarzyna Piotrowska: Innowacje a rachunkowość.....	254
Marta Postuła: Korekta fiskalna narzędziem utrzymywania finansów publicznych w równowadze.....	263
Michał Ptak: Metody internalizacji kosztów zewnętrznych związanych z emisją gazów cieplarnianych.....	273
Paulina Sławińska: Wpływ ulg podatkowych na pogłębienie nierówności społecznych w Polsce	282
Ewa Spigarska: Świadomość społeczna mieszkańców w zakresie gospodarki odpadami na przykładzie wspólnot mieszkaniowych.....	290
Katarzyna Strzała-Osuch, Olexandr Petushyns'ky: Społeczno-ekonomiczno-środowiskowe koszty i korzyści wydobywania gazu łupkowego w Polsce na tle doświadczeń amerykańskich	300
Piotr Szczypa: Strategiczna karta wyników jako narzędzie rachunkowości społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa – aspekty proekologiczne.....	310
Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman: Pojęcia zrównoważonego rozwoju i równoważenia rozwoju dla potrzeb finansowania przez jednostki samorządu terytorialnego województwa łódzkiego	319
Damian Walczak: Środki z UE w gospodarstwach rolnych jako element strategii zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich w Polsce	328
Joanna Wieczorek: Rachunek kosztów działań usług medycznych jako podstawa wyboru efektywnych kontraktów.....	337
Stanisław Wieteska: Realizacja idei zrównoważonego rozwoju w zakresie gospodarki odpadami w Polsce w latach 2000-2011	347

Jolanta Wiśniewska: Badanie sprawozdań finansowych małych i średnich przedsiębiorstw	358
Izabela Witzak: Znaczenie strategii zarządzania kapitałem obrotowym firmy	368
Wojciech Zbaraszewski: Finansowanie obszarów chronionych w Federacji Rosyjskiej	378
Dagmara K. Zuzek: Teoria a praktyka wobec koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce.....	387

Summaries

Bartosz Bartniczak: State aid as an instrument supporting environmental protection in Poland	22
Szymon Bryndziak: Selected tax expenditures in personal income tax in the context of social inequalities	31
Dorota Burzyńska: Barriers of implementing the concept of performance budget in local government units	40
Anna Doś: Analysis of Silesia inhabitants propensity to bear the costs of limiting natural resources exploitation.....	50
Justyna Dyduch: Influence of revenues from sales of energy certificates on the financial situation of selected enterprises.....	61
Krzysztof Dziadek: The role of evaluation in the distribution of EU funds... ..	71
Aleksandra Ferens: Accounting as a system for measuring achievements of business entity in natural environment.....	82
Joanna Florek, Dorota Czerwińska-Kayzer: The diversification of labour costs in Poland and the European Union in the conditions of sustainable development.....	91
Katarzyna Goldman: Financial liquidity analysis including risk-return strategy	101
Wojciech Hasik: Fair value in the context of sustainable development	108
Beata Iwasieczko: Corporate governance in terms of sustainable growth and accounting.....	117
Wiesław Janik: Climate policy of the European Union as a cost-generating factor in electricity production	126
Angelika Kaczmarczyk: Small enterprises and local government	135
Anna Katola: The role of local government in the sustainable development of rural areas	146
Dariusz Kielczewski: Green public procurement as a manifestation of financial activities of public sector for sustainable development.....	155
Anna Kobiółka, Elżbieta Kołodziej: Impact of communes fiscal policy on regional development basing upon Lublin Voivodeship.....	165

Joanna Koczar: Corporate social responsibility versus Russian society.....	175
Bożena Kołosowska, Agnieszka Huterska: The influence of socially responsible actions on reduction of operational costs performed by selected public limited companies listed on the RESPECT Index	185
Dariusz Kotarski: Sustainable development of spas and a function of meeting health needs	194
Barbara Kryk: Cost-Benefit Analysis in the assessment of the environmental and social effectiveness	204
Alina Kulczyk-Dynowska: Infrastructural investments of the Karkonosze National Park vs. sustainable development of the area.....	214
Agnieszka Lorek: Financing of municipal waste system	223
Dorota Michalak: Weather risk management in companies in Łódź region as an example of the construction industry. An analysis of available hedging instruments	232
Monika Myszowska: Social inequalities and the reliefs in the Polish tax system – example of child-rearing allowance in personal income tax.....	242
Marek Ossowski: Idea of responsibility centers vs. corporate social responsibility	253
Katarzyna Piotrowska: Innovation and accounting	262
Marta Postuła: Fiscal adjustment as a tool for public finance balance maintenance.....	272
Michał Ptak: Measures for internalizing external costs of greenhouse gas emissions.....	281
Paulina Sławińska: Impact of tax reliefs on deepening of social inequalities in Poland	289
Ewa Spigarska: The citizens' public awareness of waste management on the example of housing associations.....	299
Katarzyna Strzala-Osuch, Olexandr Petushyns'ky: Socio-economic and environmental costs and benefits of shale gas extraction in the context of American experience.....	308
Piotr Szczypa: Balanced Scorecard as a corporate social responsibility accountancy tool – proecological aspects.....	318
Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman: The concepts of sustainable development and balancing of development for financing needs by local authorities of Łódź Voivodeship.....	327
Damian Walczak: European Union funds in farms as an important element of sustainable development of rural areas in Poland	336
Joanna Wiczorek: Activity-Based Costing of medical services as a basis for choosing of effective medical contracts	346
Stanisław Wieteska: The implementation of sustainable development in the area of waste management in Poland in the years 2000-2011	357

Jolanta Wiśniewska: Research of small and medium enterprises financial reports	367
Izabela Witzak: The role of working capital policy management	377
Wojciech Zbaraszewski: Financing protected areas in Russia.....	386
Dagmara K. Zuzek: Theory and practice towards Corporate Social Responsibility of small and medium enterprises	395

Paulina Sławińska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

WPLYW ULG PODATKOWYCH NA POGLEBIENIE NIERÓWNOŚCI SPOŁECZNYCH W POLSCE

Streszczenie: Wśród wielu uprawnień, z których może korzystać obywatel, największą popularnością cieszą się te, które umożliwiają podatnikom dochodzenie swoich należności podatkowych. Dlatego też w artykule została poruszona problematyka podatkowa, a ściślej ujmując zaprezentowano oraz krótko scharakteryzowano obowiązujące ulgi podatkowe. Celem artykułu było udzielenie odpowiedzi na pytanie: czy w Polsce ulgi podatkowe wpływają na pogłębianie nierówności społecznych obywateli? Analiza prawa podatkowego dowodzi, że progresywny system podatkowy wydaje się bardziej sprawiedliwy niż system ulg podatkowych. Nakłada on większe obciążenia na tych, którzy zarabiają więcej. Rozbudowany system ulg łagodzi progresję podatkową, jednocześnie sprawiając, że z ulg podatkowych korzystają jedynie podatnicy zamożni.

Słowa kluczowe: ulgi podatkowe, dobrobyt społeczny, system podatkowy.

1. Wstęp

Wciąż rosnąca zamożność społeczeństw państw wysoko rozwiniętych oraz demokratyczny sposób zarządzania nimi sprawiły coraz większe zainteresowanie problematyką dobrobytu społecznego. Dziś określenie to nie oznacza jedynie zamożności czy bogactwa. W jego kontekście rozumie się także kwestię jakości życia, stanu zdrowia oraz zagadnienia dotyczące jakości środowiska przyrodniczego. Niemniej jednak pojęcie dobrobytu społecznego wiąże się ściśle z koncepcjami dobra oraz sprawiedliwości.

Zagadnieniem w naturalny sposób wynikającym z problematyki dobrobytu jest jego podział między członków społeczności. Podział ten jednak wcale nie jest sprawiedliwy – ani społecznie, ani podatkowo [Kośny 2007, s. 35].

Problematyka dobrobytu – rozważana w kontekście nierówności oraz sprawiedliwości społecznej – należy do obszarów, w których mechanizmy rynkowe nie gwarantują uzyskania zadowalających rezultatów. Optymalizacja gospodarki budzi wiele wątpliwości, głównie natury etycznej. Na przykład, czy można uzasadnić skrajne ubóstwo, dotykające pewne grupy społeczne perspektywami długookresowego wzrostu i polepszenia sytuacji wszystkich? W zależności od społeczeństwa,

którego to dotyczy, odpowiedź nie może być niestety jednoznaczna. Walka z ubóstwem stanowi jeden z podstawowych obszarów oddziaływania państwa. Jeśli nawet ograniczenie nierówności nie jest celem priorytetowym w systemie podatkowym danego państwa, to w sposób dorozumiany wprowadzenie danin publicznych nie powinno powodować dodatkowego wzrostu nierówności.

W doktrynie prawa podatkowego przyjmuje się, że na podatek składa się kilka stałych elementów, takich jak: podmiot podatku, przedmiot podatku, podstawa opodatkowania, stawki podatku i skale podatkowe, zwolnienia, ulgi oraz sposób i termin zapłaty [Żurawska 2011, s. 39]. Ze względu na obszerność tematyki podatkowej w niniejszym opracowaniu analizie poddane zostaną jedynie ulgi podatkowe aktualne w rozliczeniach podatkowych za 2012 rok. Zostanie podjęta próba odpowiedzi na pytanie: czy w Polsce ulgi podatkowe wpływają na pogłębianie nierówności społecznych obywateli?

2. Ulgi podatkowe w Polsce

Podatnikowi przysługuje wiele uprawnień, z których może korzystać w obszarze dokonywanych przez siebie działań. Wśród tych uprawnień znajdują się zarówno te, które niosą za sobą korzyści finansowe, jak np. uprawnienie do nadpłaty czy ulgi podatkowe, oraz takie, których skutkiem nie są korzyści dochodowe – np. prawo do wypowiedzenia się w sprawie zebranych dowodów w postępowaniu podatkowym. Oczywiście jest, że podatnik może, lecz nie musi korzystać z nadanych mu uprawnień. Wśród wskazanych przywilejów największą popularnością cieszą się te, które umożliwiają podatnikom dochodzenie swoich należności podatkowych.

W literaturze można spotkać dwa podziały ulg podatkowych. Pierwszy wyróżnia ulgi systemowe i uznaniowe. Z ulg systemowych może korzystać każdy podatnik z mocy samego prawa. Ulgi te są ważnym instrumentem polityki gospodarczej państwa [Żurawska 2011, s. 47]. Drugi to ulgi uznaniowe; dotyczą one tylko wybranej grupy podatników. Przyznaje je wyłącznie organ podatkowy na wniosek konkretnego podatnika w drodze postępowania podatkowego. Przykładem ulgi tego rodzaju jest rozłożenie na raty zobowiązania podatkowego czy też odroczenie terminu płatności. Co ważne, jak sama nazwa tej kategorii wskazuje, przyznanie danej ulgi ma charakter wyłącznie uznaniowy i możliwość skorzystania z niej zależy tylko od urzędu skarbowego, który wydając decyzję, kieruje się sytuacją majątkową podatnika, a przede wszystkim interesem społecznym.

Drugi podział, bardziej popularny – wprowadzony przez rząd Polski w 1997 r. – wyodrębnia ulgi podatkowe polegające na redukcji wysokości podatku poprzez:

- zmniejszenie podstawy opodatkowania lub
- obniżenie kwoty podatku.

Od 1 stycznia 2009 r. ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych daje możliwość pomniejszenia podstawy opodatkowania z pięciu tytułów:

- 1) opłaconych w danym roku przez podatnika składek na ubezpieczenie społeczne,
- 2) poniesionych wydatków na cele rehabilitacyjne niepełnosprawnego podatnika lub członka jego rodziny,
- 3) wydatków za Internet,
- 4) darowizn przekazanych na cele realizowane przez organizacje pożytku publicznego,
- 5) nabycia nowych technologii¹.

Pierwsza grupa ulg to takie, które stanowią w istocie sposób uwzględnienia poniesionych przez podatnika wydatków związanych z uzyskaniem przychodu [Prawo podatkowe... 2009, s. 283]. Dotyczy to przede wszystkim zapłaconych w danym roku podatkowym składek ZUS z tytułu ubezpieczenia społecznego. Ze względu na fakt, że ubezpieczenie społeczne jest obowiązkowe dla wszystkich podatników posiadających centrum życia w Polsce, ustawodawca przewidział możliwość odliczenia poniesionych nakładów z tego tytułu.

Druga grupa ulg to te stanowiące zwrot kosztów związanych z egzystencją podatnika, jak np. wydatki na cele rehabilitacyjne. Z ulgi tej mogą skorzystać wszyscy podatnicy (lub ich rodziny), którzy posiadają orzeczenie o stopniu niepełnosprawności. Jednak nie wszystkie koszty związane z funkcjonowaniem osoby niepełnosprawnej można potrącić w ramach ulgi rehabilitacyjnej. Zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób fizycznych od dochodu można odliczyć wydatki poniesione m.in. na:

- adaptację i wyposażenie mieszkań oraz budynków mieszkalnych stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności,
- przystosowanie pojazdów mechanicznych do potrzeb wynikających z niepełnosprawności,
- zakup i naprawę indywidualnego sprzętu, urządzeń i narzędzi technicznych niezbędnych w rehabilitacji oraz ułatwiających wykonywanie czynności życiowych, stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności,
- odpłatność za pobyt na turnusie rehabilitacyjnym,
- opiekę pielęgniarską w domu nad osobą niepełnosprawną w okresie przewlekłej choroby uniemożliwiającej poruszanie się oraz usługi opiekuńcze świadczone dla osób niepełnosprawnych zaliczonych do I grupy inwalidztwa [Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. ..., art. 26, par. 7].

Dodatkowo osoba niepełnosprawna lub jej opiekun mogą odliczyć od dochodu kwoty do wysokości 2280 zł za:

- opłacenie przewodników osób niewidomych I lub II grupy inwalidztwa oraz osób z niepełnosprawnością narządu ruchu zaliczonych do I grupy inwalidztwa,
- utrzymanie przez osoby niewidome i niedowidzące zaliczone do I lub II grupy inwalidztwa oraz osoby z niepełnosprawnością narządu ruchu zaliczone do

¹ Są to odliczenia, jakie może zastosować podatnik na podstawie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, DzU 1991, nr 80, poz. 350 z późn. zm.

I grupy inwalidztwa psa asystującego, o którym mowa w ustawie o rehabilitacji zawodowej,

- używanie samochodu osobowego, stanowiącego własność (współwłasność) osoby niepełnosprawnej zaliczonej do I lub II grupy inwalidztwa lub podatnika mającego na utrzymaniu osobę niepełnosprawną zaliczoną do I lub II grupy inwalidztwa albo dzieci niepełnosprawne, które nie ukończyły 16 roku życia, dla potrzeb związanych z koniecznym przewozem na niezbędne zabiegi leczniczo-rehabilitacyjne,
- leki – w wysokości stanowiącej różnicę pomiędzy faktycznie poniesionymi wydatkami w danym miesiącu a kwotą 100 zł, jeśli lekarz specjalista stwierdzi, że osoba niepełnosprawna powinna stosować określone leki (stałe lub czasowo) [Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. ..., art. 26, par. 7].

Trzecia grupa, do której zaliczono m.in. ulgę internetową, to ulgi o charakterze stymulacyjnym. W roku 2013 po raz ostatni będą mogli z niej skorzystać wszyscy ci podatnicy, którzy w poprzednim roku podatkowym ponieśli wydatki z tytułu użytkowania sieci Internet. Obecnie można odliczyć wszelkiego rodzaju opłaty za dostęp do globalnej sieci, niezależnie od tego, czy usługa jest świadczona tylko w jednym lokalu, czy też jest to dostęp do sieci bez żadnej konkretnej lokalizacji na terenie całego kraju. Wielkość odliczenia z tego tytułu nie może jednak przekroczyć 760 zł. Wydatki nie muszą być dokumentowane fakturami, wystarczą dowolne dowody poniesienia wydatków, z których będzie wynikać kto, komu i ile zapłacił za korzystanie z Internetu. W rozliczeniu podatkowym za rok 2013 z ulgi tej będą mogli skorzystać jedynie ci podatnicy, którzy dotychczas nie ujmowali jej w swoich zeznaniach podatkowych. W przypadku ulgi internetowej niesprawiedliwość ma charakter dochodowy, bowiem nie wszyscy podatnicy, bo tylko ci o wystarczająco wysokich dochodach, pozwolą sobie na posiadanie Internetu w domu.

Ulgą z tytułu przekazanych darowizn także ma charakter stymulacyjny. Aby móc rozliczyć daną ulgę w rozliczeniu rocznym, przekazanie jej musi spełniać pewne wymogi. Przede wszystkim pamiętać należy, że darowizny te muszą być przekazane bezgotówkowo oraz na cele wskazanych organizacji pożytku publicznego lub kultu religijnego. W tej samej kategorii ulg znalazł się także ekwiwalent pieniężny za oddaną honorowo krew w punktach krwiodawstwa. Kwoty tych darowizn można odliczyć od podstawy opodatkowania do wysokości dokonanej darowizny, ale nie więcej niż 6% osiągniętego w danym roku podatkowym dochodu.

Z ostatniej grupy ulg – technologicznych – skorzystać mogą tylko ci podatnicy, którzy ponieśli w danym roku podatkowym wydatki na nabycie nowych technologii. Jest to jedyna ulga uwzględniona w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych, z której mogą skorzystać jedynie przedsiębiorcy ponoszący wydatki na nabycie wiedzy technologicznej, badań i prac rozwojowych, które umożliwiają wytworzenie udoskonalonych wyrobów i usług. Dodatkowo to niezależny ekspert musi potwierdzić, że dane rozwiązania nie są stosowane na świecie dłużej niż przez pięć lat.

Jak wspomniano wyżej, drugim sposobem zmniejszenia wysokości zobowiązania podatkowego podlegającego wpłacie do urzędu skarbowego jest obniżenie podatku dochodowego. Można to uczynić poprzez ujęcie w deklaracji podatkowej opłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne. Kwota tych odliczeń nie może jednak przekroczyć 7,75% podstawy wymiaru składki.

Z innego sposobu obniżenia podatku mogą skorzystać osoby, które w danym roku podatkowym sprawowały władzę rodzicielską lub pełniły funkcję opiekuna prawnego. Odliczeniu podlega kwota stanowiąca 1/6 kwoty zmniejszającej podatek, za każdy miesiąc kalendarzowy, w którym podatnik wykonywał władzę, pełnił funkcję albo sprawował opiekę nad dzieckiem:

- małoletnim,
- bez względu na wiek dziecka, które otrzymywało zasiłek pielęgnacyjny lub rentę socjalną,
- uczącym się w placówkach oświaty do ukończenia przez niego 25 roku życia [Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. ..., art. 27f].

Kwota podlegająca odliczeniu od wysokości podatku z tytułu wychowywania dziecka, nie może przekroczyć w danym roku 1112,04 zł za każde dziecko. Aby można było uwzględnić dziecko w zeznaniu rocznym, nie może ono osiągać dochodów powyżej kwoty 3089 zł. Ponadto dziecko nie może płacić podatku liniowego oraz ryczałtu od przychodów z działalności gospodarczej.

Państwo w ramach polityki społecznej oferuje swoim obywatelom pomoc w wielu aspektach. Jednak czy pomoc ta trafia do tych najbardziej potrzebujących? Czy z wszelkiego rodzaju ulg, zwolnień korzystają te osoby, którym środki pieniężne byłyby najbardziej przydatne? W przypadku ulg podatkowych nie do końca tak się dzieje.

3. Wykorzystanie ulg podatkowych w Polsce

Promując stosowanie ulg podatkowych, zachwala się korzyści finansowe, jakie przyniesie ich zastosowanie. Wprowadzając nowe udogodnienia podatkowe, przedstawia się jedynie zalety danych rozwiązań. Nie wspomina się o istotnym problemie: kto tak naprawdę będzie mógł z nich skorzystać, komu przyniosą one wymierne korzyści? Podatnik posiadający niewielką wiedzę z zakresu finansów cieszy się z możliwości zastosowania ulg podatkowych, nie wiedząc jeszcze, że prawdopodobnie ich wykorzystanie nie dotyczy jego osoby. W okresie składania zeznań rocznych obywatele planują zwrot podatku: 1112 zł z tytułu posiadania dziecka (lub wielokrotność tej kwoty w przypadku wychowywania więcej niż jednego dziecka), 760 zł z tytułu użytkowania Internetu, dodatkowo 2280 zł w przypadku posiadania orzeczenia o niepełnosprawności. Rozczarowanie przychodzi zwykle w momencie wypełniania deklaracji PIT, kiedy to kwota wyliczona przez program niestety nie równa się wysokości ulg możliwych do odliczenia. Pojawia się wtedy pytanie: dlaczego,

skąd taka rozbieżność? Wówczas okazuje się, że nasza wiedza finansowa nie jest kompletna, że informacje przekazywane przez media i rząd nie są pełne.

Każdy obywatel ma możliwość skorzystania z ulg podatkowych, jednak nie każdy otrzyma zwrot w maksymalnej wysokości, jaką daje dana ulga podatkowa. Ulgi podatkowe dają możliwość zwrotu podatku. Jak sama nazwa wskazuje, zwrot podatku oznacza oddanie przez urząd wcześniej opłaconego zobowiązania podatkowego. Jak wiadomo, wysokość podatku podlegającego wpłacie do urzędu skarbowego jest zależna od osiąganych dochodów. A więc im więcej podatnik zarabia, tym większy podatek dochodowy od jego wynagrodzenia jest odprowadzany. Co za tym idzie, to podatnicy osiągający najwyższe dochody mają szansę na odzyskanie największej części, a nawet całości opłaconego podatku. I tak w przypadku podatników, którzy podatku dochodowego nie ustalają w ogóle lub wyliczają go na niskim poziomie, ulgi nie spełnią swojej funkcji. W praktyce korzystne są one dla podatników dobrze zarabiających. Z pełnego limitu poszczególnych ulg, a w szczególności z ulgi rodzinnej, nie skorzystały nawet osoby średnio zarabiające. Potwierdzają to dane przedstawione w raporcie Ministerstwa Finansów „Preferencje podatkowe w Polsce” z 2010 roku, gdzie jako przykład posłużyła ulga rodzinna.

Tabela 1. Podatnicy korzystający z odliczeń ulgi rodzinnej w 2009 r. w relacji do ogółu podatników

Grupy dochodowe podatników	Podatnicy, którzy wykazali dochody ogółem (w tys.)	Podatnicy, którzy skorzystali z odliczenia ulgi rodzinnej (w tys.)	Udział podatników, którzy skorzystali z ulgi rodzinnej, w łącznej liczbie podatników (w %)	Liczba dzieci (w szt.)
Do 15 tys. zł	4207	338	8,0	432
15-30 tys. zł	2403	470	19,6	617
30-45 tys. zł	1252	335	26,8	472
45- 60 tys. zł	580	169	29,1	241
60-75 tys. zł	233	75	32,4	109
75-90 tys. zł	122	35	28,7	50
Pow. 90 tys. zł	183	61	33,3	86
Razem	8981	1486	16,5	2007

Źródło: Preferencje podatkowe w Polsce, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2010.

Jak wynika z tab. 1, w 2009 r. z ulgi rodzinnej skorzystało najwięcej osób, których dochody nie przekroczyły 30 tys. zł. Jednak stanowili oni najmniejszy odsetek ogólnej liczby podatników. Z kolei osoby, których dochody przekroczyły 75 tys. zł, stanowiły największy odsetek korzystających z ulgi, choć liczba tych podatników była najmniejsza ze wszystkich przedziałów dochodowych.

Ulga rodzinna, która z natury ma mieć charakter społeczny, wydaje się wyjątkowo niesprawiedliwa. Ulgi podatkowe powinny obowiązywać w systemie opieki społecznej w postaci świadczenia rodzinnego, które dla rodzin niemających dochodów byłyby wypłacane w postaci zasiłków z opieki społecznej. To pozwoliłoby zróżni-

cować beneficjentów tej pomocy. Społecznie niezrozumiałe jest, że państwo dopłaca do utrzymania dzieci tylko niektórym. Preferencje trafiają nie do potrzebujących, ale także do tych, dla których nie mają żadnego znaczenia, a nawet są niezauważalne [Podstawka, Deresz 2011, s. 196].

W przypadku ulgi rehabilitacyjnej także występują podziały, które dzielą podatników na bardziej i mniej uprzywilejowanych. Osoby niepełnosprawne, które korzystają z zajęć rehabilitacyjnych, dojeżdżając na nie własnym samochodem, mają prawo do skorzystania z odpisu od podatku właśnie z tytułu dojazdów. Podatnicy, którzy także ponoszą koszty dojazdu na zabiegi lecznicze, ale już nie własnym środkiem transportu (autobus, taksówka), możliwości takiej już nie posiadają. Tak więc można zauważyć, że odliczenia z tytułu ulgi rehabilitacyjnej w podatku dochodowym od osób fizycznych są adresowane do osób o średnich i wysokich zarobkach.

Przeprowadzone rozważania dowodzą, że ulgi podatkowe nie zawsze sprzyjają sprawiedliwości podatkowej, a wręcz pogłębiają niesprawiedliwość. Osoby otrzymujące niższe wynagrodzenie, dla których podatek był mniejszy lub nie występował wcale z powodu zbyt niskich zarobków, siłą rzeczy mają możliwość odzyskania podatku tylko w odpowiedniej, niepełnej części. A wydaje się, że to właśnie tym podatnikom zwrot podatku byłby najbardziej potrzebny, że to im pomoc państwa dałaby najbardziej wymierne korzyści. Jednak tak nie jest. Osoby o niskich zarobkach na zwrot podatku nie mogą liczyć. Pomoc, jaką oferuje im państwo, to pomoc socjalna, dostępna po spełnieniu odpowiednich wymogów, kryteriów dochodowych przypadających na jednego mieszkańca gospodarstwa domowego.

Nasuwa się tu wniosek, że ulgi podatkowe należy traktować jako subsydia dla uprzywilejowanych podatników. W związku z tym, że ulgi podatkowe przypadają przeważnie podatnikom o relatywnie wysokich dochodach, traktuje się je jako udogodnienia podatkowe dyskryminujące tych, którzy z nich nie korzystają.

Progresywny system podatkowy nakłada relatywnie większe ciężary na relatywnie wzrastające dochody i zysk. Tymczasem rozbudowany system ulg podatkowych działa w kierunku odwrotnym. Łagodzi progresję podatkową, równocześnie sprawiając, że z ulg podatkowych korzystają podatnicy zamożni. Dodatkowo ulgi powodują, że rozłożenie ciężaru obciążeń podatkowych odbiega w sposób zdecydowany od założeń, które leżały u podstaw konstrukcji prawnej podatku. W ten sposób ulgi zamazują rzeczywisty obraz obciążeń podatkowych i dowodzą niespójności systemu podatkowego. Wadą ulg podatkowych jest również to, że powodują charakterystyczne rozproszenie przeciętnych stawek podatkowych dla takich samych skorygowanych dochodów brutto [Gomułowicz 2011, s. 256].

Tak więc, czy ulgi podatkowe mają wpływ na nierówności społeczne w Polsce? Rozpiętość dochodów osiąganych przez Polaków jest bardzo szeroka: od niskich zarobków osiąganych na podstawie sporadycznych umów śmieciowych po wysokie osiągnięte w branżach zamawianych. I tak, osobom można by rzec poszkodowanym, poprzez niskie płace, dodatkowo w konsekwencji niskich zarobków nie należy się zwrot podatku. Może fakt ten nie sprawia, że nierówności społeczne się pogłębiają, ale na pewno nie sprzyja zmniejszaniu tych dysproporcji.

4. Wnioski

Racjonalnym rozwiązaniem wydaje się zniesienie ulg podatkowych z równoczesnym zastosowaniem niższych stawek podatkowych. Mogłoby to sprawić, że dochody uzyskiwane z różnych źródeł przychodów i rodzajów działalności byłyby traktowane w sposób jednolity. Co ważne, dodatkowe wpływy podatkowe zasilające budżet sfinansowałyby ubytki wywołane obniżką stawek podatkowych.

Literatura

- Gomułowicz A., *Podatki i prawo podatkowe*, LexisNexis, Warszawa 2011.
- Kośny M., *Podatki a dobrobyt społeczny*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Wrocław 2007.
- Podstawka M., Deresz A., *Ulg i zwolnienia oraz progresja w podatku dochodowym od osób fizycznych jako sposoby realizacji polityki społecznej oraz propozycje ich zmian w warunkach kryzysu* Zeszyty Naukowe nr 10, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków 2011.
- Prawo podatkowe*, red. W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2009.
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, DzU 1991, nr 80, poz. 350 z późn. zm.
- Żurawska D., *Prawo podatkowe*, Difin, Warszawa 2011.

IMPACT OF TAX RELIEFS ON DEEPENING OF SOCIAL INEQUALITIES IN POLAND

Summary: Among a lot of rights which citizens can exercise, the most popular are those that allow taxpayers to enforce their tax claims. Therefore, the paper discusses the tax issue, and more precisely it presents and briefly describes the existing tax reliefs. The aim of the article is to answer the question whether tax reliefs in Poland affect the deepening of social inequalities among citizens. The literature research has shown that tax reliefs can only be used by taxpayers who have reached a relatively high income. Unfortunately, the expanded system of tax reliefs works in the opposite way. It mitigates tax progression and in the same time makes the tax reliefs are benefited only by wealthy taxpayers.

Keywords: tax reliefs, social welfare, tax system.